

158 . Zimbru | Comuna: Gurahonț | Județ: Arad | Punct: Jumelț | Anul: 2022**Anul:** 2022**Cod RAN:** 11049.01**Perioade:** Perioada modernă**Epoci:** Perioada modernă**Autori:** Victor Sava, Ioan Cristian Cireap, Daniel Preda, Adrian Ardelean, Adriana Sărășan**Instituții:** Complexul Muzeal Arad, Complexul Muzeal Arad, Complexul Muzeal Arad, Muzeul Național al Banatului - Timișoara, Muzeul Național al Banatului - Timișoara**Nr. autorizatie:** 433**Data autorizatiei:** 2021-07-21**Raportul de cercetare de la Zimbru, jud. Arad Punct: Jumelț****Raport**

Pe parcursul anului 2019 cuptorul de redus minereu de fier/furnal situat la nordul localității Zimbru, com. Gurahonț, jud. Arad a fost trecut în patrimoniul Consiliului Județean Arad. Trebuie precizat faptul că acest obiectiv inclus în lista monumentelor istorice ale României, actualizată pe parcursul anului 2015, aprobată prin OMC 2828/2015, având codul AR-II-m-B-00661, a fost construit la jumătatea secolului al XIX-lea. Ca urmare a demersului mai sus amintit, furnalul a fost pus în siguranță pe parcursul anului 2021. Având în vedere potențialul istoric al monumentului, Complexul Muzeal Arad, instituție care-l administrează, a demarat întocmirea unei documentații pe baza căreia monumentul în cauză va putea fi restaurat și introdus în circuitul turistic al zonei.

Furnalul folosit la reducerea minereului din fier se află în teritoriul administrativ al comunei Gurahonț, jud. Arad. Aceasta se află la aprox. 1.3 km nord de satul Zimbru. Satul Zimbru este amplasat pe rama sudică a Munților Codru Moma, la aprox. 100 km nord-est de municipiul Arad.

Cercetarea arheologică întreprinsă pe parcursul lunii iunie a anului 2022 a avut ca scop limitat identificarea unor eventuale clădiri ce se aflau în jurul furnalului. În același timp s-a avut în vedere evaluarea potențialului istorico-arheologic al zonei limitrofe monumentului în sine.

Pe lângă săpăturile arheologice, care fac obiectul acestui raport, necesitatea obținerii unor date concrete prealabile s-a materializat prin desfășurarea unor cercetări de natură non-invazivă. Acestea au constatat din realizarea unui model digital de elevație, un ortofotoplan și măsurători geofizice, acolo unde terenul a permis. În consecință, săpătura arheologică a fost întreprinsă cu un consistent aport adus prin studiile enumerate mai sus.

Diagnosticul arheologic intruziv realizat în zona imediată a furnalului, a constatat în săpărea a două secțiuni. Cele două unități arheologice au fost trasate astfel încât să surprindă eventualele clădiri ilustrate pe Ridicarea topografică franciscană (Fig. 1). Astfel au fost obținute unele informații privitoare la datare, modalitate de construcție și compartimentarea acesteia.

În privința furnalului denumit Jumelț nu cunoaștem, până în prezent, date istorice prea numeroase. Denumirea Jumelț reprezintă o coruptelă a termenului german Schmelze, care înseamnă a topi (Schmelzwerke = topitorie). Probabil acest cuptor a fost ridicat pe la mijlocul secolului al 19-lea. Actualul monument istoric a fost construit din piatră la exterior, interiorul fiind ridicat din cărămidă. Baza construită din blocuri fasonate are formă rectangulară, iar partea superioară este prevăzută cu un coș tronconic.

În privința dispunerii în teritoriu al monumentului am obținut unele date prin studierea modelului digital al elevației (Fig. 2). Se poate lesne observa că acesta a fost construit în triunghiul format prin confluența a două văi active, fiind dispus la baza dealului denumit Kapatu (Fig. 3-4), așa cum este el denumit pe ridicarea topografică franciscană. De asemenea se află pe partea stângă a drumului ce leagă satele Zimbru și Brusturescu. Terenul este ușor mai ridicat față de zona imediată. La aprox. 30 m sud de cuptor se află

dispusă o ridicătură cu diametru de aprox. 20 x 14 m, care se evidențiază atât pe scanările mai sus amintite, cât și cu ochiul liber.

În vederea îndeplinirii obiectivelor propuse, au fost întreprinse două secțiuni arheologice (S1 și S2). Dimensiunile acestora au fost de 5 x 1 m. Secțiunea S1 a fost dispusă pe latura sus-estică a unei presupuse clădiri, la sud de furnal și drumul ce duce de la Zimbru la Brusturescu. Rămășițele clădirii investigate sunt vizibile atât pe modelul digital de elevație, cât și cu ochiul liber. Astfel, secțiunea S1 a fost menită să surprindă o parte a interiorului clădirii, zidul, cât și partea exterioară a acesteia. Secțiunea S2 a fost amplasată spre sud-vestul furnalului, în triunghiul format de cele două drumuri și latura sudică a dealului Kapatu (denumire preluată de pe Ridicarea topografică franciscană) (Fig. 5).

După îndepărtarea solului vegetal, în secțiunea S1 au fost identificate urmele clare ale unei clădiri. În zona centrală și vestică a secțiunii a fost identificată o aglomerare formată dintr-o lespede mare din piatră prelucrată prin fasonare, alte pietre dispuse aproximativ pe aliniamentul nord-sud, lut galben, bucăți de cărămidă și resturi de arsură. În exteriorul clădirii au fost conturate urme evidente de arsură: cărbune, cenușă, pietre și cărămizi arse (Fig. 6). În dărâmătura exterioară au fost identificate bucăți de țiglă de tip solzi de pește, iar în interiorul clădirii câteva fragmente ceramice moderne și cuie din fier. Totodată în interiorul clădirii a fost identificat un strat consistent de zgură de fier. În colțul vestic al secțiunii s-a evidențiat o parte a unui zid despărțitor, indiciu concludent al faptului că această clădire a fost compartimentată. După îndepărtarea dărâmăturii a fost conturat traseul zidului exterior, nord-estic (Fig. 7). Zidul din piatră și probabil cărămidă s-a ridicat pe o fundație solidă construită din piatră de codru, groasă de 0,5 m. Spre exterior au fost surprinse două lespezi de piatră, care au constituit treptele prin care se făcea accesul în interiorul clădirii (Fig. 8).

În cea de-a doua secțiune, trasată în apropierea furnalului, a fost descoperit un strat consistent de resturi rezultate în urma utilizării monumentului. Acestea au constatat din bucăți de zgură de fier, arsură, cenușă, mici bucăți de cărămidă, lut de culoare galbenă.

Furnalul de la Zimbru, deși interesant prin modalitatea de construcție, dar și prin arealul pitoresc unde a fost construit, nu reprezintă un monument unic în peisajul secolului al 19-lea din partea de vest a României. Astfel de instalații tehnice se păstrează spre exemplu și la Moneasa (jud. Arad), localitate aflată la aprox. 15 km nord-vest de Zimbru.

Prin săparea celor două secțiuni arheologice dispuse în apropierea furnalului de la Zimbru au fost obținute date suplimentare privitoare la monumentul pus în discuție și zona adiacentă. Date interesante au fost obținute cu precădere în secțiunea S1, care a vizat rămășițele unei clădiri, care a funcționat pe parcursul secolului al XIX-lea. Clădirea identificată, situată la sud de furnal, a fost construită din piatră și cărămidă, la fel cum a fost ilustrată și pe Ridicarea topografică franciscană. În interiorul acesteia, pe lângă inventarul obișnuit, a fost descoperită o cantitate impresionantă de zgură de fier.

Deși prin diagnosticul arheologic intruziv întreprins au fost îndeplinite obiectivele pentru care am demarat investigațiile, caracterul restrâns al săpăturii nu a putut duce la formularea unor răspunsuri privitoare la dimensiunile și compartimentarea clădirii, ori utilitatea acesteia. Pentru a oferi date suplimentare legate de aceste noi deziderate în cercetarea furnalului de la Zimbru și zona înconjurătoare, sunt necesare extinderea, atât a măsurătorilor geofizice, cât și a săpăturilor arheologice.

Informații suplimentare online

[Raportul 7022 din cronică.cimec.ro](http://raportul7022.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.foolosind.Mapserver.Cimec.ro)
